

עובדיה (ט) (מ)

[א](#)

פרק-א

עובדיה

[א](#) וזון עבדיה כה-אמר אדני יהוה לאדום שמועה שמוענו
מאת יהוה וציר בגוים שלוז קובמו ונקומה עליה למלוכה:

רש"י חזון עובדיה. מאי שנא עובדיה לאדום ולא ניבא נבואה אחרת אמרו
חכמי עובדיה גר אדומי היה אמר הקב"ה מהם ובהם אביא עליהם יבא
עובדיה שדר בין שני רשעים אחאז ואיזבל ולא למד ממעשיהם ופרע
מעשו הרשע שדר בין שני לדיקים יצחק ורביק' ולא למד ממעשיהם' : (רש"י)

מצודת דוד חזון עובדיה. זהו מראה הנבואה של עובדיה : לאדום. על
אדום : שמועה שמענו. ר"ל אני ושאר נביאים שמענו שמועה מאת ה' כי
הרבה נביאים התנבאו על חורבן אדום : וציר. ר"ל כאשר שמענו כן הוא
כי כל העכו"ם התעוררו לבוא עליה למלחמה ושלחו שלוחיהם זה לזה
לאמר קומו אתם ונקומה גם אנו ללכת עליה למלחמה : (מצודת דוד)

מצודת ציון וציר. ענין שליח כמו וציר אמונים (משלי יג) : (מצודת ציון)

[ב](#) הנה קטן נתתיהו בגוים אתה מאד:

רס"י הנה קטן נתתיך. כלפי שקראו רביו בנו הגדול ואמו זנה הגדול אמר הקב"ה לפני קטן הוא רבותינו דרשו קטן שלא היה להם לא כתב ולא לשון : בזוי. שלא היו מעמידין מלך בן מלך : (רס"י)

מצודת דוד הנה קטן נתתיך. בתחילת ממשלתך בארץ שעיר הנה אז היית קטן בעכו"ם ומבוזה מאד ביניהם כי היתה ממלכה שפלה : (מצודת דוד)

מצודת ציון בזוי. מבוזה : (מצודת ציון)

ג זָדוֹן לִבְךָ הַשִּׂיאָךְ שִׁכְנִי בְּזוֹגָי-סַלַע מְרוֹם שִׁבְתּוֹ אֶמֶר בְּלִבּוֹ בְּיַד יוֹרְהָנִי אֶרְיָ:

רס"י שוכני בחגוי סלע. סומך על מסענת רבותיו רברהם ויחזק והם לא יועילו לו, חגוי כמו (ישעיה יט) והיתה רדת יהודה למצרים לחגא בריוטייני"א זלעז ואל תתמה על וי"ז של חגוי שהיא כוי"ז של קאי (תהלים סה) וכוי"ז של כמטחוי (בראשית כא) שאין יסוד בתיבה רלל טי"ת וחי"ת : (רס"י)

מצודת דוד זדון לבך השיאך. כאומר הנה עתה שנתגדלת למשול ממשל רב כאשר באת אל הר שעיר וכוי לכן זדון לבך הסית אותך להתגאות יותר מדאי : שוכני. כאלו אתה שוכן בבקעי הסלע עד שלא יוכל מי לקרוב אליך וכאלו היה מקום מושבו במקום מרום ונשא. אומר בלבו. לכן חושב בלבו מי הוא אשר יוכל להוריד אותי בשפל הארץ : (מצודת דוד)

מצודת ציון השיאך. ענין הסתה כמו הנחש השיאני (בראשית ג) : שוכני. היו"ד יתירה : בחגוי. ענין בקוע וחריץ כמו יונתי בחגוי הסלע (ש"ה ב) : (מצודת ציון)

ד אִם-תִּגְבִּיָה כְנֶשֶׁר וְאִם-בֵּין כּוֹכְבִים שָׁיִם קִנְיָה מִשָּׁם אֹרִיִךְ נָאם-יְהוָה:

מצודת דוד אם תגביה כנשר. אפי' אם תגביה לשבת כנשר העושה מדורו במקום גבוה ואם תשים מדורך בין הכוכבים משם אורידך לארץ ותהיה נמסר ביד העכו"ם : (מצודת דוד)

מצודת ציון קנד. מלי קן והוא מדור העופות : (מצודת ציון)

ה אִם-יִגְנְבוּ אִם-בָּאוּ-לָךְ אִם-שׁוֹדְדֵי לַיְלָה אִיךָ נְדַמִּיתָה הַלּוֹא
יִגְנְבוּ דָּיִם אִם-בּוֹצְרִים בָּאוּ לָךְ הַלּוֹא יִשְׁאִירוּ עַלְלוֹת:

רס"י באו לך. עליך : איך נדמיתה. למה נרדמתה דומס עד שגנבו כל
לדומס : הלא בוצרים ישאירו עוללות. ואלה לא ישאירו לך כלום כי יחפשוך
ויגלו וידרשו מלפניך : (רס"י)

מצודת דוד באו לך. באו עליך : שודדי לילה. הם המתפחדים לגזול ביום
וגוזלים בלילה : איך נדמיתה. איך נכרת מכל וכל (אמר בלשון עבר כדרך
הרבה מן הנבואות כי הנביא ראה כאלו כבר נעשתה) : הלא יגנבו דים.
ר"ל הלא אין דרכם לגנוב אלא די ספוקם ויניחו המותר ומדוע א"כ
נכרת מכל וכל מבלי שארית : אס בוצרים. אס על כרמיך באו בוצרים :
הלא ישאירו עוללות. ומדוע לא השאירו לך מאומה : (מצודת דוד)

מצודת ציון שודדי. ענין גזל ועושק : נדמיתה. ענין כריתה ואבדון כמו ער
מואב נדמה (ישעיה טו) : דים. די הספוק כמו והמלאכה היתה דים
(שמות לו) : בוצרים. כן יקראו תולשי ענבי כרם כמו כי תבצור כרמך
(דברי' כד) : עוללות. הם הענבים הקטנים הגרועים כמו לא תעולל (, שם)
: (מצודת ציון)

ו אִיךָ נְזוֹפְשׁוֹ יַעֲשׂוּ נִבְעוּ מִצְפּוֹנָיו:

רס"י נבעו. תרגום יונתן איתגליין ולשון ארמית נבעו נתבקשו וכן אס
תבעיון בעיו (ישעיה כא) : (רס"י)

מצודת דוד איך נחפשו עשו. איך נחפשו בתי עשו לקחת הכל ואיך נתבקשו
ונדרשו מקומות מסתרים שלו לקחת כל הנמצא והוא כפל ענין במ"ש :
(מצודת דוד)

מצודת ציון נחפשו. מלשון חפוש וחקירה כמו משם אחפש (עמוס ט) :
נבעו. ענין דרישה וחפוש ודומה לו אס תבעיון בעיו (ישעיה כא) שהוא ענין
דרישת שאלה וכמו שמלת בקשה הונח לדריש' שאלה ולחפוש כן מלת
בעה הונח לשניהם : מצפוניו. מלי צפון ונסתר : (מצודת ציון)

יז עַד-הַגְּבוּל שְׁלֹזֶזָה כָּל אַנְשֵׁי בְרִיתְךָ הַשְּׂאִיאוֹךָ יִכְלוּ לָךְ.
אַנְשֵׁי שְׂלֵמְךָ לְזָמְךָ יִשְׂימוּ מְזוֹר תְּבוּנָתְךָ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ:

רס"י עד הגבול שלחוד. אותם שהצטייחוד לעזרה באו עמך ולווד עד גבול ארצך עד הספר ששם באו עליך למלחמה וזאת השיאוד והכליחו: יכלו לך. לפתותך לזאת ושבו מאחריך: לחמד ישימו מזור תחתיך. אף מאכלך שם לך אחיך יעקב למזור שנתן לך לחם ונזיד עדשים ועל ידו זית הזכורה: מזור. חולי: (רס"י)

מצודת דוד עד הגבול וגו'. כשיצא למלחמה מול העכו"ם ליוו אותו כל אנשי בריתו שהיה לו עמהם כריתת ברית הם ליוו אותו עד קצה גבול ארצו ומשם חזרו ולא הלכו למלחמה להיות לו לעזרה והטעו אותו כי הבטיחו ללכת עמו: השיאוד. האנשים שהיית עמהם בשלום הם הסיתו אותך ללכת למלחמה ויכלו לך כי שמעת להם והלכת: לחמד. אוכלי לחמד הלוקחים פרס ממך הם ישימו מכה תחתיך ר"ל במקומך הכינו לך כליון ואבדון כי ייעצו עליך רעה ואין בו תבונה להרגיש בדבר להיות נשמר מהם: (מצודת דוד)

מצודת ציון שלחוד. ענין לוייה כמו ואברה' הולך עמם לשלחם (בראשי יח): השיאוד. ענין הסתה: יכלו. מלי יכולת ונצחון: לחמד. ר"ל אוכלי לחמד: מזור. ענין מכה ותקרא כן ע"ש שזורים עליה אבק מסממנים המרפאים וכן ולא יגהה מכס מזור (הושע ה): תחתיך. במקומך: (מצודת ציון)

יח הַלְוֹא בַיּוֹם הַהוּא נָאם יְהוָה וְהֶאֱבַדְתִּי זֹכָמִים בְּמֵאֲדוֹם
וְתְבוּנָה יִמְהַר עֵשׂוֹ:

מצודת דוד ביום ההוא. ביום בוא הפורעניות: והאבדתי חכמים. לא יתחכמו בתחבולות המלחמה להציל נפשם: ותבונה וגו'. כפל הדבר במ"ש: (מצודת דוד)

יט וְזוֹתוּ גְבוּרֵיךָ תִּיבֹן לְמַעַן יִפְרֹת-אֵישׁ יִמְהַר עֵשׂוֹ בְּמִקְטָל:

רס"י וחתו גבוריך תימן. יחתו ויפחדו לנוס אל ארץ ישמעאל וי"ת ויתצרון גברך יתבי ארעא דרומא: למען יכרת. כל איש גבור: מהר עשו מקטל. מרוב הרג שיבא עליכם: (רס"י)

מצודת דוד **וחתו גבוריך תימן.** אתה שמקור מחצבתך מאדום היושבת בדרומה של א"י הנה וישברו במלחמה : **למען יכרת.** באופן שיכרת איש מאותם שמקום מושבם הוא בהר שעיר ר"ל לא ישאר מהם איש : **מקטל.** ר"ל הכריתה תהיה מן ההרג שיעשו בהם ולא שימותו על מטתם : (מצודת דוד)

מצודת ציון **וחתו.** ענין שבירה כמו והחתתי את עילם (ירמיה מט) : **תימן.** הוא אדום היושב בהר שעיר בדרומה של א"י : **מקטל.** ענין הרג כמו הן יקטלני (איוב יג) : (מצודת ציון)

יג **בַּיּוֹם אֶחָד יַעֲקֹב תִּכְסֶּךָ בּוֹשָׁה וְנִכְרְתָה לְעוֹלָם:**

רש"י **מהמס אחיך יעקב.** כשזיל חמס שעשית ליעקב : (רש"י)

מצודת דוד **מחמס אחיך יעקב.** בעבור החמס שעשית לאחיך יעקב תכסה אותו הבושה ותהיה נכרת עד עולם ולא תוסיף לקום : (מצודת דוד)

מצודת ציון **מחמס.** ענין עושק : (מצודת ציון)

יא **בַּיּוֹם עֲמִדָּךְ מִנְגַד בְּיָוִם שְׂבוֹת זָרִים וְזִילְךָ וְנִכְרְיִם בָּאוּ (שְׁעָרוֹ) שְׁעָרָיו וְעַל-יְרוּשָׁלַם יָדוֹ גּוֹרֵל גַּם-אֶתָּה כְּאֹזֶזֶר בַּהֶם:**

רש"י **ביום עמדת מנגד.** שלא באת לעזור לו : **גם אתה כ אחד מהם.** אעלה אני עליך כאילו אתה מן הזכאים עליהם : (רש"י)

מצודת דוד **ביום עמדת מנגד.** עתה יפרש מהו החמס שעשה ואמר הנה ביום שעמדת מנגד בעת ששבו הזרים העושר של יעקב ועל נ"נ יאמר המחריב הבית הראשון והוא ראה זה ועמד מנגד ולא עזר ליעקב אחיו : **שערי.** של יעקב : **ידו גורל.** השליכו גורל וחלקו ביניהם לחלקים : **גם אתה.** ר"ל הואיל ועמדת מנגד ולא עזרת לישראל מעלה אני עליך כאלו היית גם אתה כאחד מן הנלחמים והשוללים וזהו החמס : (מצודת דוד)

מצודת ציון **מנגד.** ממרחק : **שבות.** מלי שבי : **זרים.** מלשון זר ונכרי : **חילו.** ענין עושר כמו ועזבו לאחרים חילם (תהלים מט) : **ידו.** ענין השלכה והפלה כמו ידו אליה (ירמיה נ) : (מצודת ציון)

[יב] וְאֵל-תֵּרָא בְיוֹם-אֲזִיזָה בְיוֹם זְכָרוֹ וְאֵל-תִּשְׁמוּזָה לְבָנֵי-
יְהוּדָה בְיוֹם אֲבָרָם וְאֵל-תַּגְדָּל פִּיךָ בְיוֹם צָרָה:

רש"י ואל תרא ביום אחיד. לא היה לך (להציט) ולעמוד מנגד : ביום נכרו. ביום הסגירו זיד אויב הוא הבצליים וכן הוא אומר בצאול (שמואל א כג) נכר אותו אלהים זידי הסגיר אותו זידי : (רש"י)

מצודת דוד ואל תרא. לא היה ראוי לך לראות ביום צרת אחיד בעת שנתנכר מארצו ונתגרש ממנו וכאומר ואם לא מצאה ידך לעזור לו עכ"פ היה לך לשבת בית ולא להסתכל בבשתו להכלימו : ואל תשמח. ר"ל וכ"ש שלא היה לך לשמוח על בני יהודה בעת שנאבדו ונשמדו : ואל תגדל פיך. כ"ש שלא היה לך להגדיל פה ולהטיח דברי לעג ביום בוא להם הצרה וכאומר הנה באמת את כל אלה עשית ותחשב א"כ לחמס : (מצודת דוד)

מצודת ציון נכרו. מלי נכר וזר : (מצודת ציון)

[יג] אֵל-תָּבוֹא בְשֵׁעַר-עַמּוּל בְיוֹם אִידָם אֵל-תֵּרָא גַם-אֶתָּה
בְּרַעַתוֹ בְיוֹם אִידוֹ וְאֵל-תִּשְׁלַחנָה בְזִיכּוֹ בְיוֹם אִידוֹ:

רש"י ואל תשלחנה בחילו. אל תשלחנה ידך בנכסיו כן תרגם יונתן ומקרא קצר הוא ולריך להוסיף עליו ידך : (רש"י)

מצודת דוד אל תבוא. וכ"ש שלא היה לך לבוא בשער ערי עמי ביום שבא עליהם אידם ר"ל לא היה מהראוי לך שתבוא בשערי הערים לכבוש אותם כאשר עשית בחורבן הבית השני : אל תרא גם אתה. זה יאמר על בני עכו"ם היושבים בהר שעיר שכיני ישראל כי ביום שכבש את ירושלים באו גם המה ושלחו ידם לשלול שלל ולבוז בז כמוזכר ביוסיפון ולזה אמר ואל תרא גם אתה וגוי ר"ל כמו שלא היה ראוי לבוא בשערי לכבשם כן גם אתה היושב בשעיר לא היה ראוי לך לראות ברעת ישראל ביום שבא עליו האיד כי אין מהראוי להסתכל בבשתו להכלימו : ואל תשלחנה. וכ"ש שלא היה לך לשלוח ידך בעשרו לשלול לעצמך ביום שבא עליו האיד : (מצודת דוד)

מצודת ציון אידם. ענין צער ומקרה רע כמו הלא איד לעול (איוב לא) : בחילו. בעשרו : (מצודת ציון)

[יד] וְאֶל-תַּעֲמוּד עַל-הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת-פְּלִיטָיו וְאֶל-תַּסְגֵּר
שְׂרִידָיו בַּיּוֹם צָרָה:

רש"י ואל תעמוד על הפרק. מקום שהבורחים יוצאים דרך שם לימלט
וזלזון לע"ז קוראים אותו טרו"ג (אל תעמוד על הפרק, מכאן שאסור
להפסיק בק"ש בין פרק לפרק הג"ה דר"ע) : (רש"י)

מצודת דוד ואל תעמוד על הפרק. זה יאמר על אנשי טיטוס שגלו את
ישראל ואמר עכ"פ לא היה לך לעמוד ולהתחזק על השבר להכרית את
פליטיו ר"ל עכ"פ בהיותו בגולה לא היה לך לאבד ולהכרית את יתר
הפליטה כאשר האבדת והכרת בכל דור ודור : ואל תסגר. לא היה לך
לאסרם במאסר כאשר עשית בכל דור ודור : (מצודת דוד)

מצודת ציון תעמוד. ענינו התחזקות על הדבר וההשתדלות עליו ודומה לו
אך יונתן וגוי עמדו על זאת (עזרא י) : הפרק. ענין שבירי כמו ופרסיהן
יפרק (זכריה יא). פליטיו. ענין שארית כמו פליט ושריד (איכה ב) : תסגר.
ר"ל מסגר המאסר. שרידיו. ענין שארית : (מצודת ציון)

[טו] כִּי-קָרֹב יוֹם-יְהוָה עַל-כָּל-הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יַעֲשֶׂה
לְךָ בְּמִלְכָּךָ יָשׁוּב וְיָשׁוּב בְּרֵאשֶׁיךָ:

מצודת דוד כי קרוב יום ה'. ר"ל היה לך לחשוב אשר יום התשלומין מהי
המיועד להביא על כל העכו"ם שהרעו לישראל הוא קרוב ומזומן לפניו
להביא וכאשר עשית אתה לישראל כן יעשה לך : גמולך. הגמול הראוי
לך ישוב בראשך : (מצודת דוד)

מצודת ציון קרוב. ר"ל נכון ומזומן לפניו וכן כי קרוב יום אידם (דברים
לב) : (מצודת ציון)

[טז] כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל-הָרַק קִדְעִי יִשְׁתּוּ כָּל-הַגּוֹיִם תִּבְמִיד
וְשִׁתּוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלֹא הָיוּ:

רש"י כאשר שתיתם על הר קדשי. כמה דחדיתון על מחת טורח דקודשי
: ולעו. כתרגומו ויסתלעמו ל' מהומה ושמוון וטירוף דעת אישטורכישו"ן

מצודת דוד **כי כאשר שתיתם.** אל מול יהודה יאמר כמו שאתם שתיתם על הר קדשי מכוס התרעלה כן הבבליים שהרעו לכם ישתו תמיד את כוס התרעלה עד אשר יתמו : **ושתו ולעו.** וכאשר ישתו את הכוס יהיו נשחתים ומבולבלים והוא ענין מליצה ור"ל יהיו מבולבלים מן הפורעניות כאלו שתו כוס משקה המטמטם ומבלבל : **והיו כלוא היו.** ר"ל יהיו כלים כאלו לא היו מעולם : (מצודת דוד)

מצודת ציון ולעו. ענין השחתה ובלבול וכן על כן דברי לעו (איוב ו) : (מצודת ציון)

וַבַּתָּר צִיּוֹן תִּהְיֶה כְּלִיטָה וְהָיָה קֶדֶשׁ וַיִּרְשׁוּ בַּיִת יַעֲקֹב אֶת בּוֹרְשֵׁיהֶם:

כ"ז **חַת מוֹרְשֵׁיהֶם.** נכסי עממיא דהוו מחסנין להון : (כ"ז)

מצודת דוד ובהר ציון. אבל בהר ציון תהיה פליטה ושארית ר"ל אנשיה ישארו : **והיה קדש.** כי לא יוסיף לבוא בה ערל וטמא : **את מורשיהם.** את העכו"ם שירשו אותם מאז : (מצודת דוד)

מצודת ציון מורשיהם. מלי ירושה : (מצודת ציון)

וְהָיָה בַּיִת-יַעֲקֹב אֵשׁ וּבַיִת יוֹסֵף כְּהַבָּה וּבַיִת עֵשָׂו לְקֵשׁ וְדִלְקוּ בָהֶם וְאָכְלוּם וְלֹא-יִהְיֶה שָׂרִיד לְבַיִת עֵשָׂו כִּי יִהְיֶה דְבָר:

כ"ז **כִּי ה' דבר.** והיכן דבר (צמדבר כד) וירד מיעקב והאביד סריד וגו' : (כ"ז)

מצודת דוד אש. ישרפו כמו אש : **ובית יוסף להבה.** הוא כפל ענין במ"ש : **לקש.** הכשדים יהיו דומים לקש הנשרף מהר : **ודלקו בהם.** ישראל ידליקו את בית הכשדים וישרפם ר"ל הם יגמרו בהם הכליון ולא יהיה שארית להם : **כי ה' דבר.** ובודאי כן יהיה : (מצודת דוד)

מצודת ציון להבה. שלהבת : **לקש.** הוא תבן הדק : **ודלקו.** ענין שרפה

[יט] וַיִּרְשׁוּ הַנִּגְבִּי אֶת-הָרַעְשׂוֹ וְהַשְּׁפֵלָה אֶת-פְּלִשְׁתִּים וַיִּרְשׁוּ אֶת-שָׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֶת שְׂדֵה שׁוֹמְרוֹן וּבְנֵימִן אֶת-הַגְּלָעָד:

רס"י וירשו הנגב. ישראל שהיו יושבין בדרומה של ארץ ישראל ירשו את הר עשו שהוא במזרח דרום ובני השפלה ירשו את ארץ פלשתים ואת הר אפרים ואת הר שומרון : ובנימין את הגלעד. ובני מנשה שהיתה ארץ גלעד שלהם יפשו להם מהלחה לגבולותיה של ארץ ישראל במזרח : (רס"י)

מצודת דוד וירשו הנגב. בית יעקב הנזכר במקרא שלפניו הם ירשו את הנגב וחוזר ומפרש את הר עשו שהיא בדרומה של א"י : והשפלה. גם ירשו את השפלה וחוזר ומפרש את פלשתים כי ארץ פלשתים היתה בשפלה : **את שדה אפרים.** כי בימי יהושע לא ירשו כ"א הר אפרים ולא יכלו להוריש את העמק כי רכב ברזל לו כמ"ש שם ולכן אמר שיירשו גם שדות העמק : **ואת שדה שומרון.** במ"א נאמר שעמרי מלך ישראל קנה את ההר שומרון ואמר שלעתיד יירשו הכל ואף השדות : **ובנימין את הגלעד.** בנימין יירש את ארץ הגלעד (וזהו מלבד חלק רצועה הניתן לו בא"י בעבר הירדן המערבי כמ"ש בסוף יחזקאל בני מנשה יושבי הגלעד יעמדו על נחלתם בעבר הירדן המערבי יהיו היורשים ואמר בני הגולה של החיל הזה של בני ישראל אשר עם כל השבטים כמ"ש שם) : (מצודת דוד)

[כ] וְגַלְתָּ הַחֹזֶל-הַזֶּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-כָּנְעַנִּים עַד-צָרְפָּת וְגַלְתָּ יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד וַיִּרְשׁוּ אֶת עָרֵי הַנִּגְבִּי:

רס"י וגלות החל הזה. תרגם יונתן עמא דיין, החל לשון חיל כמו (יסעיהו לו) ויבא ירושלמה בחיל כבד דרבסקה ללא קזה חסר יו"ד ויש עוד לפרש החל הזה גלות הגיא הזה : לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת. גלות אשר הוא מבני ישראל שגלו מעשרת השבטים לארץ כנענים עד צרפת : וגלות ירושלים אשר בספרד. שהם מבני יהודה אשר גלו לספרד הם ירשו את ערי הנגב שבדרומה של ארץ ישראל ואומרי הפותרים צרפת הוא

המלכות שקורין פרנל"א בלע"ז ספרד תרגם יונתן אספמיא : (כ"ז)

מצודת דוד וגלות החל הזה וגו'. במקרא שלפניו נאמר שבית יעקב ירשו הנגב וגומר ויפרש עתה מי ומי מהם יהיו היורשים ואמר בני הגולה של החיל הזה של בני ישראל אשר ישבו עם הכנענים שברחו מארצם בימי יהושע אשר מקום מושבם עד צרפת וגם בני הגולה של ירושלים אשר ישבו בספרד הם יירשו את ערי הנגב הוא הר עשו ארץ אדום (אבל ארץ פלשתים ושדות אפרים ושומרון המה בתוך גבולי א"י ויחולק אח"כ כמ"ש בסוף יחזקאל) : (מצודת דוד)

מצודת ציון החל. כמו החיל ונפלה היו"ד : (מצודת ציון)

[כא] וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשִׁפּוֹת אֶת-הָרַע עֲשׂוּ וְהִיטָה לִיהוָה הַמְּלֹכָה: (פפ)

כ"ז ועלו. שרי ישראל מושיעים בהר ציון : לשפוט את הר עשו. ליפרע מהר עשו אשר עשו לישראל לשפוט יוסטיאיי"ר בלע"ז : הר עשו. י"ת כרכא רבא דעשו : והיתה לה' המלוכה. לימדך שאין מלכותו שלימה עד שיפרע מעמלק : (כ"ז)

מצודת דוד ועלו מושיעים. ר"ל המושיעים שבהר ציון הם מלך המשיח ושריו כאשר יעלו בהר שעיר לעשות בהם משפט על מה שהרעו לישראל אז תהיה לה' המלוכה ר"ל אז הכל יודו במלכותו ויקבלוהו לאלוה : (מצודת דוד)